

Kronika

7TH INTERNATIONAL CONFERENCE *ECONOMIC CHALLENGES IN ENLARGED EUROPE* (14-16.06.2015, TALLIN, ESTONIA).

W dniach 14-16 czerwca 2015 roku w stolicy Estonii – Tallinie odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa, 7th International Conference *Economic Challenges in Enlarged Europe* (dalej, w skrócie, ECEE 2015)¹. Głównym organizatorem była jednostka Tallinn School of Economics and Business Administration of the Tallinn University of Technology. Za przygotowanie konferencji odpowiadały również The Society for the Study of Emerging Markets (z siedzibą w USA) oraz Eesti Pank (estoński bank centralny). Jak wskazuje tytuł omawianego wydarzenia naukowego, nacisk położony został na diagnostykę kluczowych problemów gospodarczych, identyfikację i eksplorację wyzwań ekonomicznych stojących przed nowymi krajami członkowskimi UE, a także tworzenie rekomendacji. Konferencja ta, odbywająca się regularnie co roku już od 2009 r., służy jako platforma ożywionej polemiki naukowej. Stymuluje to wymianę poglądów przez przedstawicieli nauki i praktyki (polityka społeczna i gospodarcza, bankowość centralna, instytucje finansowe). Referaty wygłoszone na konferencjach z cyklu ECEE tworzą impuls do stosowania nowoczesnych metod naukowych, związanych z makroekonomią stosowaną, a także finansami empirycznymi, z uwypukleniem ujęcia międzynarodowego. W tym roku wartością dodaną tej konferencji było uwzględnienie w programie konferencji warsztatów prowadzonych przez **Aliego Kutana** z Southern Illinois University, USA) pt.: *How to Publish in Top Economics and Finance Journals?* Ta część konferencji (16.06.2015) była adresowana do wielu ekonomistów z krajów Europy Centralnej i Wschodniej (CEEC), zainteresowanych rozpowszechnieniem wyników swoich badań na łamach czasopism z tzw. listy filadelfijskiej².

---

¹ Strona internetowa konferencji: <https://www.ttu.ee/projects/economic-challenges-in-enlarged-europe-4/> (według daty dostępu: 17.08.2015).

² Krótkie omówienia wybranych referatów zostały opracowane na podstawie materiałów pokonferencyjnych: Conference CD, 7th International Conference, *Economic Challenges in Enlarged Europe*. Edited by A. Hazak, Tallinn University of Technology 14-16 June 2015, Tallinn, Estonia (ISSN 2382-6797).

Sesja plenarna (15.06.2015) prowadzona była przez **Aaro Hazaka**, reprezentującego Talinn University of Technology. Wykład inauguracyjny wygłosił **Josef C. Brada** (Professor Emeritus, Arizona State University, USA). Amerykański ekonomista zaprezentował wyniki badań empirycznych (współautorzy: **Z. Drabek**, **J. Mendez** i **F. Marcos Perez**) dotyczących oddziaływania korupcji na podejmowanie bezpośrednich inwestycji zagranicznych (*foreign direct investment, FDI*) przez korporacje międzynarodowe (*multinational corporations, MNCs*). Badacze poszukiwali odpowiedzi na pytania, jak „poziom korupcji” kraju goszczącego (*host country*) i kraju pochodzenia (*home country*), mierzony przez *Transparency International corruption perception index*, może oddziaływać na decyzje o podjęciu FDI przez MNC. Ekonomisci z zespołu J. Brady zaprezentowali model teoretyczny, a następnie, wykorzystując dane z 49 państw „home” i 167 „host” za lata 2005-2009, dokonali jego empirycznej weryfikacji (m.in. z zastosowaniem modeli tobitowych). Wzrost „poziomu korupcji” w państwach mogących potencjalnie przyjąć inwestycje bezpośrednio zmniejsza prawdopodobieństwo, a także wielkości inwestycji podejmowanych przez podmioty MNC. Należy także zauważyć, że korporacje międzynarodowe wypracowały techniki do radzenia sobie ze zjawiskiem korupcji, co stało się pewnego rodzaju ich „wartościową przewagą konkurencyjną”, umożliwiającą zdobywanie nowych rynków.

Uczestnicy konferencji mieli okazję zaprezentować wyniki swoich badań w ramach referatów, tematycznie przyporządkowanych do sesji roboczych, które tworzyły cztery bloki: makroekonomię (*Macroeconomics*), finanse (*Finance*), otoczenie gospodarcze (*Economic Enviroment*) i rynek pracy (*Labour Market*). W sumie, pierwszego dnia obrad konferencyjnych (15.06.2015) zaprezentowano 30 referatów w 10 sesjach, natomiast w drugim dniu (16.06.2015) przedstawiono 28 prezentacji podczas 9 sesji. W konferencji uczestniczyli naukowcy reprezentujący uczelnie akademickie, szkoły biznesu, instytuty badawcze, a także banki centralne i podmioty sektora prywatnego. Znaczna część uczestników pochodziła z krajów CEEC, w tym dosyć liczna była reprezentacja z Estonii. Biorąc pod uwagę kraje reprezentowane przez uczestników, konferencja ECEE 2015 miała wymiar dobitnie międzynarodowy, o czym wskazuje m. in. udział badaczy z USA, Chin czy Turcji. Wśród uczestników znalazło się również grono ekonomistów i finansistów z Polski, reprezentujących m. in. Szkołę Główną Handlową w Warszawie (SGH), Narodowy Bank Polski (NBP), Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski (UWM), Politechnikę Rzeszowską oraz Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB (IERiGŻ-PIB).

Oferowane są dosyć szerokie i interesujące możliwości publikacyjne, bowiem organizatorzy zaproponowali uczestnikom przesyłanie tzw. working papers do jednego z poniższych czasopism (z obowiązującą, relatywnie restrykcyjną procedurą publikacyjną): *Emerging Markets Finance and Trade* (EMFT); *Eastern European Economic* (EEE); *Comparative Economic Studies* (CES); *Baltic Journal of Economic*; (BJE); *Baltic Journal of Management* (BJM); *Research in Economics and Business: Central and Eastern Europe* (REB). Z wyjątkiem ostatniego periodyku, czasopisma te posiadają Impact Factor (IF).

W sesjach z bloku o tematyce makroekonomicznej dominowały analizy związane z unijną polityką pieniężną, choć poruszane też były wybrane kwestie polityki fiskalnej (np. możliwości konwergencji systemów podatkowych w Europie). W sesjach z serii „Finance” często poruszane były zagadnienia związane z efektywnością rynków kapitałowych, a także kwestie dotyczące poszukiwania źródeł finansowania, kształtowania struktury kapitałowej przedsiębiorstw oraz inwestycji rzeczowych. Nieliczne były referaty związane z finansami gospodarstw domowych. W sesjach z serii „Economic Environment” przedstawiono wyniki badań dotyczących m.in. oceny wpływu jakości edukacji formalnej czy też oddziaływania członkostwa w Unii Europejskiej na gospodarki poszczególnych państw. W sesjach bloku „Economic Environment” podejmowano próby kompleksowej oceny oddziaływania obecnego kryzysu gospodarczego (m. in. na łączną produktywność czynników produkcji, total factor productivity, TFP) oraz uwypuklenia roli globalizacji z punktu widzenia rozwoju ekonomicznego. Dyskutowano nad uwarunkowaniami ekonomicznymi i organizacyjnymi inwestycji o charakterze innowacyjnym.

Na uwagę zasługuje referat zatytułowany *Corporate tax in Europe: Towards convergence?* autorstwa **Yang Chen Xi'an** (Jiaotong-Liverpool University), **Juana Carlota Cuestasa** (University of Sheffield) i **Paulo José Regisa** (Jiaotong-Liverpool University). Referat ten wygłoszono w ramach sesji z bloku tematycznego „Macroeconomics”. Ekonomisci zaprezentowali wyniki analizy, odpowiadając na pytanie, czy doszło do konwergencji w zakresie ustawowych stawek podatkowych w krajach europejskich. Stwierdzili, że występuje pewien stopień konwergencji: rozproszenie stawek podatku CIT w latach 1980-2014 zostało znacznie zmniejszone. Ciekawą ilustracją empiryczną było wyodrębnienie gron (określanych mianem „clubs” – „klubów konwergencyjnych”), w tym raje podatkowe (grono A), 12 krajów Europy Zachodniej (grono B), państwa stosujące wysokie stawki podatkowe (grono C) oraz grupa krajów Europy Środkowo-Wschodniej wraz z Luksemburgiem (grono D).

Ekonomistka niemiecka **Bettina Fincke** (Bielefeld University) przedstawiła wyniki badań dotyczących tzw. zrównoważenia fiskalnego w krajach CEEC (referat pt.: *Fiscal sustainability: does EU membership change policy behavior? Empirical evidence from Central and Eastern Europe*). Podjęła próbę identyfikacji zachowania polityki fiskalnej, z uwzględnieniem problemu zrównoważenia (*sustainability*), w grupie 8 nowych krajów członkowskich (*New Member States*). B. Fincke zastosowała podejście Bohna, w którym szacowana jest funkcja „reakcji fiskalnej” (*fiscal reaction function*). Wyniki badań wykazały, że dominowało tzw. zachowanie zrównoważone (*sustainable behaviour*), a także widoczna była silniejsza reakcja fiskalna przed wstąpieniem analizowanych państw do Unii Europejskiej.

Dosyć interesujące było wystąpienie zespołu ekonomistów estońskich z Tallinn University of Technology (**Kadri Männasoo**, **Heili Hein** i **Raul Ruubel**), dotyczące identyfikacji determinant łącznej produktywności czynników produkcji (TFP) na poziomie regionalnym (regiony NUTS1 w Europie). Referat pt.: *Endowment, commitment and convergence: a roadmap towards productivity growth* przedstawiał wy-

ki badań empirycznych, obejmujących 99 regionów NUTS1 w Europie (dane Eurostatu za lata 2000-2013). Studia empiryczne przeprowadzone przez estońskich ekonomistów wykazały silne, pozytywne oddziaływanie kapitału ludzkiego na wzrost TFP. Zastanawiający jest umiarkowany wpływ wydatków na działalność badawczo-rozwojową (R&D). Badacze potwierdzili także występowanie „efektu konwergencji”, związanego z wyższym wzrostem TFP w krajach znacznie oddalonych od granicy produktywności (*productivity frontier*).

W bloku poświęconym finansom dosyć często pojawiającym się problemem była kwestia finansowania inwestycji. Przykładowo, celem referatu pt.: *Investments, credit and company distress: evidence from the financial crisis survey* (**Kadri Männaso, Peeter Maripuu i Aaro Hazak**, Talinn University of Technology) była ocena oddziaływania różnych wzorców polityki inwestycyjnej przedsiębiorców, a w ślad za tym finansowania przedsięwzięć inwestycyjnych na występowanie zagrożenia finansowego (*financial distress*), z uwzględnieniem warunków makroekonomicznych. Wykorzystane dane empiryczne pochodzące z Business Environment and Enterprise Performance Survey (BEEPS) i the Financial Crisis Survey (FCS), gromadzone wspólnie przez the EBRD i the World Bank w latach 2008-2009. Badania ekonomistów estońskich wskazują na silnie nieliniowy model objaśniający wrażliwość zagrożenia finansowego przedsiębiorstw na „siatkę” wiążącą inwestycje z ich finansowaniem (*investment-financing nexus*).

Biorąc pod uwagę uwypuklenie w konferencji ECEE aktualnych problemów gospodarczych krajów CEEC, a także zagadnień związanych z ekonomią transformacji (*transition economics*), udział polskich ekonomistów, reprezentujących różne ośrodki naukowe, był znaczący. Polscy naukowcy prezentowali referaty dotyczące aktualnych wyzwań stojących przed polityką pieniężną, pojawiły się także wystąpienia związane z finansami empirycznymi (m.in. efektywność rynków kapitałowych) czy zarządzaniem przedsiębiorstwami (wieloaspektowa analiza uwarunkowań inwestycji innowacyjnych)³. Warto też dodać, że wśród przewodniczących (*session chairs*) sesji roboczych znaleźli się polscy ekonomiści: Aleksandra Hałka (NBP), Marzena Jankowska-Miśkiewicz (Politechnika Rzeszowska), Michał Brzeziński (UW) i Tomasz Łyziak (NBP).

Referat pt.: *Monetary policy rules in CEE countries with inflation targeting – the case of the Czech Republic, Hungary and Poland* autorstwa **Joanny Mackiewicz-Łyziak** (UW), zaprezentowany na sesji z bloku „Macroeconomics”, dotyczył identyfikacji wzorców w zachowaniach banków centralnych w krajach Europy Środkowo-Wschodniej (Czechy, Polska, Węgry). Bazą do badań empirycznych była koncepcja zasad Taylora, opisujących sterowanie stopami procentowymi przez

³ Barbara Będkowska-Sójka (UE w Poznaniu): *Forecasting the unemployment Rates of CEE Countries: ARFIMA Models vs unobserved component models*; Michał Brzeziński (UW): *Health inequality and the great recession in Europe*; Anna Rutkowska-Ziarko (UWM), Przemysław Garsztka (UE w Poznaniu): *Efficiency of managing investment funds for quantile risk measures: evidence from Poland*; Aleksandra Hałka (NBP), Karol Szafranek (NBP/SGH): *Whose inflation is it anyway? The inflation spillovers between the euro area and small open economies*.

banki centralne. Autorka skoncentrowała się na zasadach polityki monetarnej ze sterowaniem inflacją (*inflation targeting*). Dokonała estymacji kilku różnych „wersji” reguły Taylora: *backward*, *forward-looking*, a także z inflacją i luką inflacyjną jako zmiennymi objaśniającymi. Z uwagi na to, że analizowane kraje są typowymi małymi gospodarkami otwartymi, jako dodatkowe zmienne niezależne przyjęto także zagraniczną stopę procentową oraz poziom kursu walutowego. W rezultacie, ekonomistce udało się zidentyfikować dwa reżimy polityki pieniężnej: pasywny i aktywny. Pierwszy z nich, przedstawiony jako bardziej dominujący, charakteryzował się, z jednej strony, silniejszą zdolnością do wygładzania ścieżki stop procentowych, z drugiej zaś, słabą reakcją na rozwój luki inflacyjnej i popytowej.

Bardzo interesujące pod względem walorów teoretyczno-poznawczych było wystąpienie **Tomasza Łyziaka** (NBP) pt.: *Survey measures of inflation expectations: are they relevant from the macroeconomic perspective?* Ekonomista przeprowadził estymację wielu wersji modeli nowej ekonomii keynesowskiej dla polskiej gospodarki, wykorzystując przy tym różne szacunki dla oczekiwań inflacyjnych (m.in. oczekiwania racjonalne czy pomiar dokonywany za pomocą wywiadu z konsumentami, przedsiębiorcami, analitykami sektora finansowego). Badania dowiodły, że oczekiwania polskich przedsiębiorstw były najbardziej dokładne, biorąc pod uwagę perspektywę makroekonomiczną.

Jacek Kotłowski (NBP/SGH) przedstawił referat pt.: *Do central bank forecasts matter for professional forecasters?* Autor przeanalizował, w jaki stopniu informacje dostarczane przez „bank banków” wpływają na prognozy formułowane przez wyspecjalizowanych prognostyków. Wyniki badań empirycznych potwierdziły tylko częściowo hipotezę (funkcjonującą w literaturze) o koordynującej roli banku centralnego. Interesujący jest wniosek, że opublikowanie przyszłorocznego wzrostu PKB przez bank centralny może zredukować rozproszenie prognoz PKB z jednorocznym wyprzedzeniem.

Referat autorstwa **Aleksandry Hałki** (NBP) i **Jacka Kotłowskiego** (NBP/SGH) pt.: *Global or domestic? Which shocks drive inflation in European small open economies?* dotyczył aktualnej problematyki, bardzo istotnej z punktu widzenia prowadzenia polityki pieniężnej w Polsce. Autorzy próbowali określić, jakiego rodzaju szoki prowadzą do procesów inflacyjnych w małych gospodarkach otwartych (*small open economies*). Interesujące studia empiryczne podzielone zostały na dwa etapy: identyfikacja szoków globalnych z wykorzystaniem podejścia SVAR, a następnie ocena oddziaływania wybranych zmiennych na wskaźniki cen w Czechach, Polsce i Szwecji. Wyniki badań są o tyle interesujące, iż wykazały, że w 2 z 3 krajów fluktuacje inflacji w największym stopniu wynikały z cyklicznych zmian w krajowej luce popytowej. Bezpośredni wpływ globalnego szoku popytowego okazał się w zasadzie nieistotny, chociaż oddziałuje pośrednio przez krajową lukę popytową. Co więcej, rola globalnego szoku podażowego („nie-towarowego”) jest mniej widoczna. Ten rodzaj szoku może być potraktowany jako szok o charakterze globalizacyjnym.

Christopher A. Hartwell (Akademia Leona Koźmińskiego i Center for Social and Economic Research) zaprezentował wyniki badań wpływu niestabilności poli-

tycznej i polityki pieniężnej na niestabilność finansową w krajach transformacji (referat pt.: *Political volatility and capital markets: Evidence from transition*). Autor zastosował asymetryczne modele GARCH (GJR) dla danych miesięcznych z 21 gospodarek typu „transition economics” (dotyczące niestabilności finansowej, politycznej, a także polityki pieniężnej). Wykazał, że instrumenty polityki monetarnej pozostają wciąż kluczowym czynnikiem kształtującym niestabilność finansową. Wartościowy był również wniosek, że nieformalne instytucje polityczne i wynikająca z nich niepewność (*volatility*) były o wiele bardziej istotnymi determinantami niestabilności na rynkach finansowych niż niestabilność polityczna – w ujęciu „formalnym”.

Referat **Lesława Markowskiego** (UWM) pt.: *Conditional volatility exposures in asset pricing in the downside and classical framework* dotyczył zagadnienia ważnego dla ekonometrii finansowej i finansów empirycznych. Studia empiryczne koncentrowały się na weryfikacji hipotezy badawczej, stwierdzającej, iż „zmiennosc rynku (kapitałowego) zawiera informacje dla inwestorów, które mogą powodować różnice w zmienności akcji, a wpływ zmienności rynku na zmienności rentowności akcji jest jednoczesny (*contemporaneous*)”. Badania potwierdziły, że warunkowa zmienność zwrotów portfeli aktywów ma statystycznie istotny, jednoczesny związek ze zmiennością portfela rynkowego.

Na uwagę zasługuje także kilka referatów ekonomistów z Politechniki Rzeszowskiej⁴, koncentrujących się wokół uwarunkowań ekonomicznych inwestycji innowacyjnych. **Jacek Strojny** w wystąpieniu pt.: *Application of RFID technology (Radio Frequency Identification) - economic and social aspects at the example of the Municipal Water Management Enterprise* przedstawił na przykładzie przedsiębiorstwa komunalnego negatywne i pozytywne aspekty ekonomiczne, organizacyjne i techniczne związane z wykorzystaniem technologii RFID. Podjął także dyskusję nad strategicznymi kwestiami związanymi z wykorzystaniem RFID w kilku podobnych gałęziach przemysłu. **Marzena Jankowska-Mihułowicz i Katarzyna Chudy** w referacie pt.: *Cognitive limitations in making investment decisions in Polish enterprises* dokonały próby identyfikacji ograniczeń poznawczych zarządzających, którzy podejmowali decyzje inwestycyjne w polskich przedsiębiorstwach. Wnioski z badań mogą być istotne z punktu widzenia zarządzania przedsiębiorstwem, ale zdaniem autorów relacji uwzględniają również bardzo istotne kwestie z punktu widzenia psychologii ekonomicznej. Ważne jest bowiem rozpoznanie roli takich czynników, jak m.in.: motywacja, równowaga emocjonalna, postrzeganie czasu (w tym horyzontu planowania, czasu podejmowania decyzji), dostępność informacji, dbałość o relacje międzyludzkie i intuicja.

W ramach bloku tematycznego „Economic Environment” referat pt.: *Does the common agricultural policy affect selected profitability indicators of large-scale farms? Evidence from Poland* wygłosili Justyna Góral i Michał Soliwoda (IERiGŻ-PIB).

⁴ Katarzyna Chudy-Laskowska, Krystyna Kmiotek, Teresa Piecuch: *Innovation implementation in Polish enterprises exemplified by RFID technology*; Bogusław Bembek: *The development and application of RFID within high-tech clusters – contemporary challenge in the context of knowledge-based economy*.

Autorzy pokazali wpływ subsydiów Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) na wybrane wskaźniki ekonomiczne gospodarstw wielkoobszarowych w latach 2007-2011. W badaniach wykorzystano modele panelowe typu Random Effects (REM) oraz Fixed Effects (FEM). Stwierdzono niekorzystne oddziaływanie unijnej pomocy na wskaźniki rentowności działalności gospodarczej i rentowności sprzedaży. Taka negatywna relacja była już stwierdzona w wielu wcześniejszych badaniach empirycznych zagranicą. Należy podkreślić, że determinantami wartości analizowanych wskaźników rentowności były także inne zmienne kontrolne (zbiór ten liczył 28 zmiennych egzogenicznych). Wśród nich znalazły się m.in. wskaźnik bonitacji gleb, położenie gospodarstwa w konkretnym województwie, poziom specjalizacji produkcji oraz liczba menedżerów.

Reasumując, konferencje z cyklu *Economic Challenges in Enlarged Europe* stanowią istotne – w skali europejskiej – wydarzenie naukowe, stwarzające możliwość dyskusji nad wynikami badań z zakresu szeroko pojętej makroekonomii stosowanej czy finansów empirycznych. Wyniki większości studiów empirycznych mają wysokie walory aplikacyjne: odnoszą się do perspektywy polityki gospodarczej, mogą być zatem podstawą do tworzenia rekomendacji i opinii dla decydentów politycznych instytucji UE, poszczególnych państw, a także banków centralnych. W naszej opinii, konferencje z cyklu ECEE wpisują się jako interesujące cykliczne wydarzenie naukowe, gromadzące ekonomistów z krajów, które przechodzą lub przechodziły procesy transformacji gospodarczej. Wartością dodaną było zaproszenie znamienitych badaczy amerykańskich, którzy chętnie dzielili się wskazówkami dotyczącymi upowszechniania wyników badań w renomowanych czasopiśmie ekonomicznych. Czy możliwa jest harmonizacja polityki fiskalnej na poziomie UE? Jakie są ograniczenia związane z rozszerzaniem obszaru strefy euro? Jakie są wnioski wynikające z oddziaływania globalnego kryzysu finansowego (GCF) 2007-2008+? Jaki powinien być „quasi-optimalny” model powiązania otoczenia finansowego ze sferą realną, tak aby zapewnić gospodarce przynajmniej ścieżkę wzrostu zrównoważonego? Jakie mogą być najbardziej istotne czynniki oddziałujące na wzrost TFP? Na takie i podobne pytania starali się szukać odpowiedzi naukowcy i praktycy, którzy debatowali podczas tej międzynarodowej konferencji ekonomicznej.

*Justyna Góral
Michał Soliwoda*